

Se mai citește astăzi? Ce și cât?

CNVA Galati

Prof. Ichim Cristiana-Oana

O problemă dintre cele mai complexe și mai dificile, care ocupă un important loc în studiile de pedagogie, o reprezintă educația intelectuală, proces reprezentat de îndrumarea și stimularea gândirii copilului într-o manieră sistematică, realistă și critică. De aceea, educația intelectuală trebuie valorificată în permanență prin asigurarea creșterii inteligenței și susținută prin cele mai bune metode didactice, realizate cu perspicacitate.

Deci, prin educație, elevul își dezvoltă personalitatea, își sădește o mentalitate pozitiv-constructivistă și reușește să se ridice din starea primară, biologică, într-o stare spirituală, culturalizată. Cu ajutorul unei activități specializate, educația prinde contur sub aspectul mai multor factori precum conținutul, momentul, nivelul, intensitatea și forma a ceea ce i se oferă elevului, toate beneficiind de o contribuție esențială în formarea și dezvoltarea personalității acestuia. Cu un conținut selectat, organizat și îndrumat de specialiști formați în domeniu, educația, în rol de conducător, va deveni ghid în interacțiunea factorilor personalității care vor determina, în cele din urmă, dezvoltarea psihică. Prin educația îndrumată de către un cadru didactic se poate corecta ceea ce este negativ în personalitatea elevului și contura laturile pozitive ale personalității acestuia. Așadar, școala nu contribuie doar la formarea specialiștilor, ci formează și oameni, iar ca modalitățile de pregătire să fie eficiente și constructive, este necesar ca îndrumătorul să colaboreze cu elevul, astfel încât să se completeze reciproc, în orice situație și moment.

Literatura ocupă un rol important de modelare nu numai a personalității, ci și a gândirii și a exprimării, determinând elevul să participe la viața eroilor astfel încât, cu ajutorul imaginilor, sentimentelor, modelelor descoperite, să își exprime stările de conștiință și să își însușească anumite trăsături pe care le analizează în paralel cu cele ale personajului ales drept model.

Așadar, acumularea cunoștințelor pe baza informațiilor receptate din lecturare va trebui dirijată spre pregătirea pentru viața cotidiană, între reguli și principii. Joseph Baldwin afirmă că „scopul educației nu constă în a-i învăța pe elevi să-și cunoască manualele și să se servească de

ele, ci în a-i învăța să se cunoască pe ei înșiși și să dea o bună întrebuințare facultăților lor”. Se pare că în mutațiile din practica educațională trebuie să intervină transformări și procese necesare existenței umane. Deși nu trebuie să o concepem neapărat ca pe un mod de pregătire pentru conduita socială, cu toate acestea, în dimensiunea existențială este obligatorie prezența unei legături între școală și viața elevului.

Prin prisma modelelor prezente în textele literare, elevul își va putea dobândi anumite concepții care vor conduce la descoperirea treptată a propriei personalități, însușindu-și calitățile sau defectele descoperite prin desfășurarea acțiunilor relatate. Calitatea idealului de viață al elevului depinde chiar și de potențialul moral și etic al personajului pe care acesta îl studiază. Astfel, prin strategii și metode specifice gândirii critice, elevul poate diferenția aspectele pozitive de cele negative și să descopere ce rol pot avea în propria sa dezvoltare personală.

Educația morală îndeplinește în procesul educației prin literatură, un rol deosebit în formarea unor atitudini pozitive, datorită trăirilor emoțional-reflexive a universului operei de către elev. Valorificarea sub aspect educativ a operei studiate va putea contura relația dintre operă și realitate, determinând elevul să înțeleagă literatura și să își îmbogățească experiența de viață. Chiar și ficțiunea, prin caracterul său simbolic și analogic, ajută la lărgirea posibilităților cognitive ale literaturii. Realitatea și ficțiunea trebuie să ofere acestuia aptitudinea de a observa și cerceta fenomenele pentru reansamblarea detaliilor ce îi vor determina capacitatea de distincție a termenilor și a efectelor acestora asupra literaturii, cât și mediului social din care face parte.

Astfel, dezvoltarea gândirii critice va oferi elevului posibilitatea de a interpreta textele, de a-și motiva propriile păreri, de a descoperi și de a interpreta numeroase judecăți cu care se va confrunța pe viitor și le va valorifica, la un moment dat.

Manualul de limba și literatura română trebuie să ofere elevului nu doar competențele necesare domeniului creației, în care descoperă tainele ficțiunii și realității, ci și informații corecte despre istoria culturii naționale, privind evoluția ei. Aceasta este una dintre problemele cu care se confruntă limba literară, în care limbajul a fost principalul mijloc de cristalizare a ideilor ce au evidențiat contactul dintre oameni și cultură. Pe lângă faptul că manualul reprezintă un instrument de lucru cu ajutorul căruia elevul își lărgeste dimensiunea cunoștințelor, totodată este și oglinda prin care acesta se cunoaște și de descoperă în universul lecturii și interpretării textelor. Pentru a interpreta obiectiv, profesorul trebuie să îi prezinte o analiză a operei literare care să conțină concepte de valoare definite prin elemente creative, estetice, dar și prin cele cu

specific național, filosofic, critic, psihologic sau stilistic, deoarece literatura are rolul de modelare a personalității, a gândirii și a exprimării.

Există, în stare concurențială, două tipuri de lectură: *lectura textuală* (alfabetică, literară) și *lectura electronică* (iconică, de imagini). Raportul dintre cele două tipuri de lecturi ar trebui să fie de complementaritate și nu unul de disjuncție. De aceea, se impune, din partea profesorului, să promoveze ambele tipuri de lectură, prezentând avantajele și dezavantajele fiecărei categorii. Fiecare dintre cele două aduce „lectorului” avantaje și ispite (vezi tabelul de mai jos):

Lectura electronică	Lectura cărților
Imagini colorate, atrăgătoare, clare, ușor de asimilat	Imaginea e reconstruită „mental”, presupunând efort și gândire
Imagini totale, gata alcătuite, cu detalii și accesorii	Imagini sugerate, solicitând „investigație imaginativă”
Imagini reale, exacte, concrete	Imagini voit scriptice, simbolizate în metafore
Limba direct, simplu, accesibil	Limba mediat, polisemantic, ambiguu
Confortabilă, domestică, pasivă	Act complex, activ
Ireversibilă, flux continuu	„reversibilă și meniabilă”

În actul de lectură/citire, este nevoie să se angajeze doi „actori”: textul și cititorul. În mod particular, pentru școală textele trebuie să fie specifice și selectate pentru a putea fi înțelese de elevi, cititori cu particularități individuale și de vârstă. În consecință, lectura școlară și particulară are nevoie de texte școlare și lectori elevi.

Lectura suplimentară e o prelungire a lecturii textelor din clasă, din manualul școlar. De aceea, controlul și îndrumarea lecturii particulare/suplimentare a elevului are menirea de a perfecționa, prin activitate indirectă, independentă, actul de citire, exersat pe diferite tipuri de texte. Cum cititul cărților constituie o abilitate fundamentală de natură intelectuală, fiind un instrument al activității intelectuale, o deprindere utilizabilă pentru toate domeniile de cunoaștere umană, competența lecturală constituie o achiziție fundamentală.

În concluzie, criteriile de predare trebuie să conțină un raport de echilibru între metodele de desfășurare a lecției de literatură și valorile umane descoperite prin lectură, ținând cont de diversitatea, mobilitatea, povestirea, personajele, confruntările, emoțiile și relațiile dintre personaje. Literatura nu are doar o simplă valoare documentară. Aceasta este strâns legată de experiența de viață a autorului, prin care se exprimă trăirile și problemele pe care acesta le

abordează, urmărind o cunoaștere activă a realității, pentru a contribui la formarea și orientarea concepțiilor cititorului despre societate.

De aici rezidă importanța lecturii pentru orice elev, pentru devenirea sa ulterioară, pentru sprijinul progreselor sale școlare la toate disciplinele didactice. Lectura îndeplinește rolul de sursă principală de informare, de achiziționare a unor experiențe individuale, cu tentă morală; ea propune, de regulă, valori universale umane, realizând, în mintea copiilor, o ierarhizare și coagulare a valorilor culturii naționale și universale; lectura oferă satisfacții estetice, propune modele de comportament; lectura contribuie la îmbogățirea limbajului, la nuanțarea și dezvoltarea/activizarea exprimării, însușirea unor structuri comunicative; lectura „umple” în mod plăcut timpul liber al elevilor, oferind clipe de satisfacție, de meditație .

Iată pentru ce **lectura**, ca act de parcurgere a textelor (literare și neliterare) în clasă și în afara clasei, prin importanța ei, rămâne o obligativitate didactică.

BIBLIOGRAFIE

Cornea, Paul, **Introducere în teoria lecturii**, Editura Polirom, Iași, 1998

Faguet, Emile, **Arta de a citi**, În românește de Sadoveanu Lidia , Editura Albatros, București, 1973

Iser, Wolfgang, **Actul lecturii. O teorie a efectului estetic**, Traducere din limba germană, note și prefață de Romanița Constantinescu, Editura Paralela 45, Pitești, 2006

Tiutiuca, Dumitru, **Teoria literară**, Institutul European, Iași, 2002

Wellek, Rene, Warren, Austin, **Teoria literaturii**, Editura pentru literatură universală, București, 1967